

SPLOŠNA MATURA IZ PREDMETA SOCIOLOGIJA V LETU 2024

Poročilo DPK SM za sociologijo

Vsebina

1	Struktura kandidatov	2
1.1	Struktura kandidatov pri splošni maturi – primerjava po letih	3
1.2	Struktura kandidatov pri izpitu splošne mature iz sociologije – primerjava po letih	4
1.3	Podrobnejša struktura kandidatov pri izpitu splošne mature iz sociologije v spomladanskem izpitnem roku 2024	6
2	Analiza dosežkov pri izpitu splošne mature iz sociologije v spomladanskem izpitnem roku 2024	7
2.1	Porazdelitev dosežkov po odstotnih točkah	7
2.2	Meje med ocenami	9
2.3	Porazdelitev dosežkov po ocenah	10
3	Splošni podatki o kandidatih pri izpitu splošne mature iz sociologije v spomladanskem izpitnem roku 2024	11
4	Vsebinska analiza dosežkov za referenčno skupino SM	13
4.1	Vsebinska analiza dosežkov pri zunanjem in notranjem delu izpita	13
4.2	Vsebinska analiza dosežkov po posameznih delih izpita	14
4.3	Vsebinska analiza dosežkov po nalogah in vprašanjih	14
4.4	Najpogostejši nepravilni odgovori kandidatov	18
4.5	Mnenje zunanjih ocenjevalcev o nalogah in vprašanjih v izpitnih polah	21
5	Zunanje ocenjevanje in ugovori	22
5.1	Zunanje ocenjevanje	22
5.2	Ugovori na oceno in način izračuna izpitne ocene	22
6	Povzetek	23
6.1	Ocena uspeha kandidatov	23
6.2	Ocena kakovosti izpitnih pol	23
6.3	Druge ugotovitve	24

Avtorja:

mag. Mirjam Počkar, glavna ocenjevalka za sociologijo

dr. Samo Uhan, predsednik DPK SM za sociologijo

Poročilo je potrdila DPK SM za sociologijo na svoji 54. redni seji 26. 9. 2024.

Ljubljana, september 2024

1 Struktura kandidatov

Statistične podatke za kandidate, ki so se udeležili **spomladanskega izpitnega roka splošne mature**, prikazujemo ločeno glede na njihovo strukturo:

- a) **referenčno skupino SM** predstavljajo redni dijaki, ki prvič v celoti opravljajo splošno maturo (brez kandidatov z maturitetnim tečajem, 21-letnikov, odraslih in poklicnih maturantov). Na dosežkih te skupine se postavljajo tudi meje med ocenami.

Okrajšava: ref. skup. SM;

- b) **kandidate SM** (ref. skup. SM + ostali SM) predstavljajo tisti, ki opravljajo splošno maturo (brez kandidatov poklicne mature, ki opravljajo posamezni izpit splošne mature). To so:

- referenčna skupina SM (redni dijaki, ki prvič v celoti opravljajo splošno maturo) in
- **ostali SM**, to so:
 - kandidati z maturitetnim tečajem,
 - 21-letniki,
 - odrasli,
 - kandidati, ki popravljajo eno ali dve negativni oceni,
 - kandidati, ki opravljajo SM ponovno v celoti,
 - kandidati, ki opravljajo SM v dveh delih, in
 - kandidati, ki izboljšujejo oceno.

Okrajšava: kandidati SM;

- c) **kandidate PM** (kandidati poklicne mature s posameznim izpitom pri splošni maturi) predstavljajo tisti, ki ob poklicni maturi (štirje predmeti) dodatno opravljajo posamezni izpit SM.

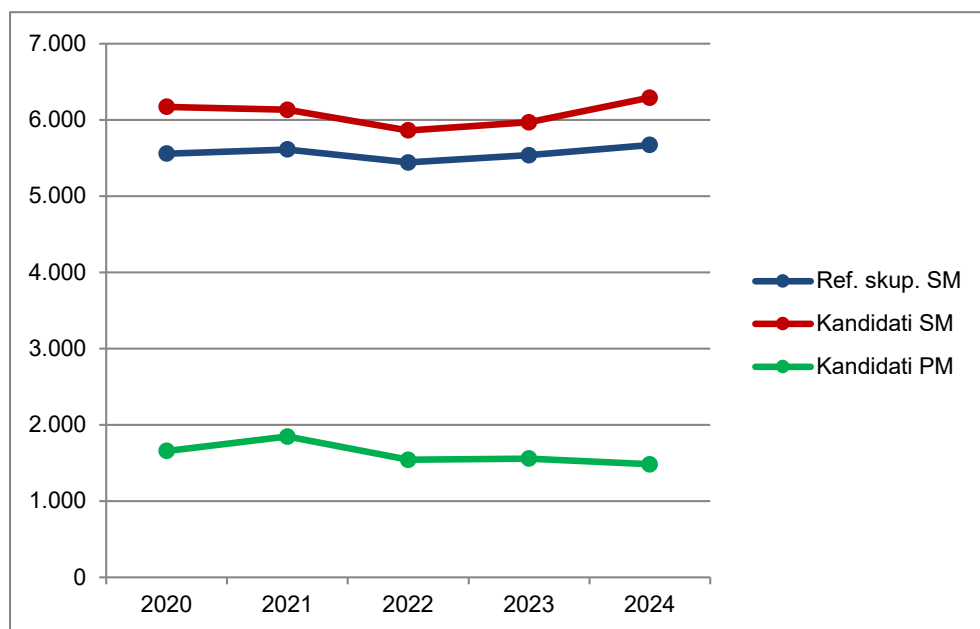
Okrajšava: kandidati PM.

1.1 Struktura kandidatov pri splošni maturi – primerjava po letih

Preglednica 1.1.1 in slika 1.1.1 prikazujeta primerjavo števila udeleženih kandidatov v spomladanskem izpitnem roku splošne mature v letih od 2020 do 2024. Primerjave so prikazane ločeno po strukturi kandidatov.

Preglednica 1.1.1: Udeleženi kandidati pri SM po strukturi – spomladanski izpitni roki 2020–2024

Leto	Ref. skup. SM	Kandidati SM	Kandidati PM
2020	5.560	6.173	1.657
2021	5.615	6.134	1.846
2022	5.444	5.865	1.542
2023	5.539	5.970	1.558
2024	5.674	6.294	1.482

Slika 1.1.1: Udeleženi kandidati pri SM po strukturi – spomladanski izpitni roki 2020–2024

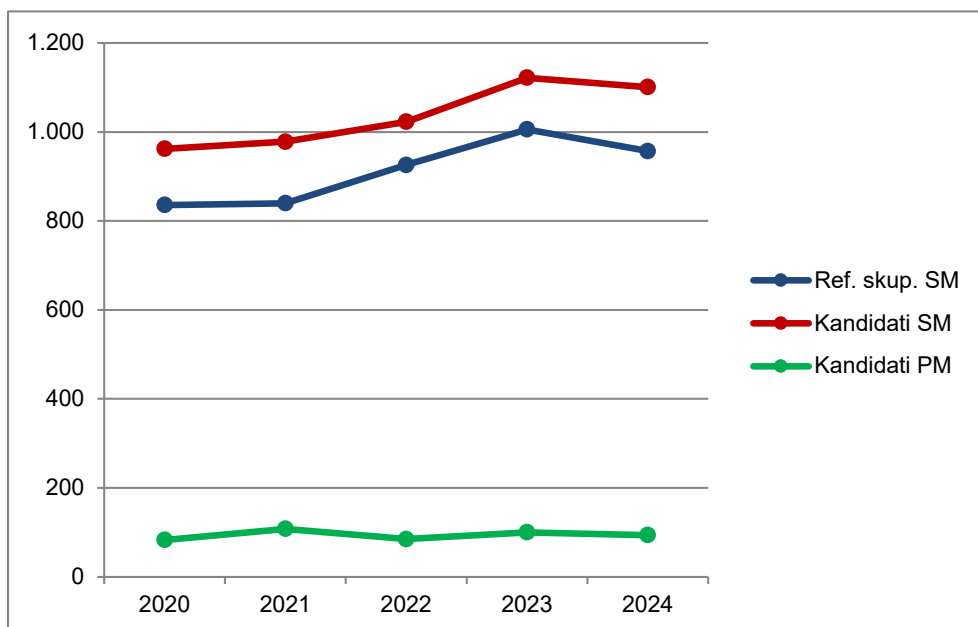
Vir: Državni izpitni center 2024

1.2 Struktura kandidatov pri izpitu splošne mature iz sociologije – primerjava po letih

Preglednica 1.2.1 in slika 1.2.1 prikazujeta primerjavo števila kandidatov, ki so opravljali sociologijo v spomladanskem izpitnem roku splošne mature v letih od 2020 do 2024. Primerjave so prikazane ločeno po strukturi kandidatov.

Preglednica 1.2.1: Udeleženi kandidati pri izpitu SM iz sociologije po strukturi – spomladanski izpitni roki 2020–2024

Leto	Ref. skup. SM	Kandidati SM	Kandidati PM
2020	836	962	83
2021	840	978	108
2022	926	1.023	85
2023	1.006	1.122	100
2024	957	1.101	94

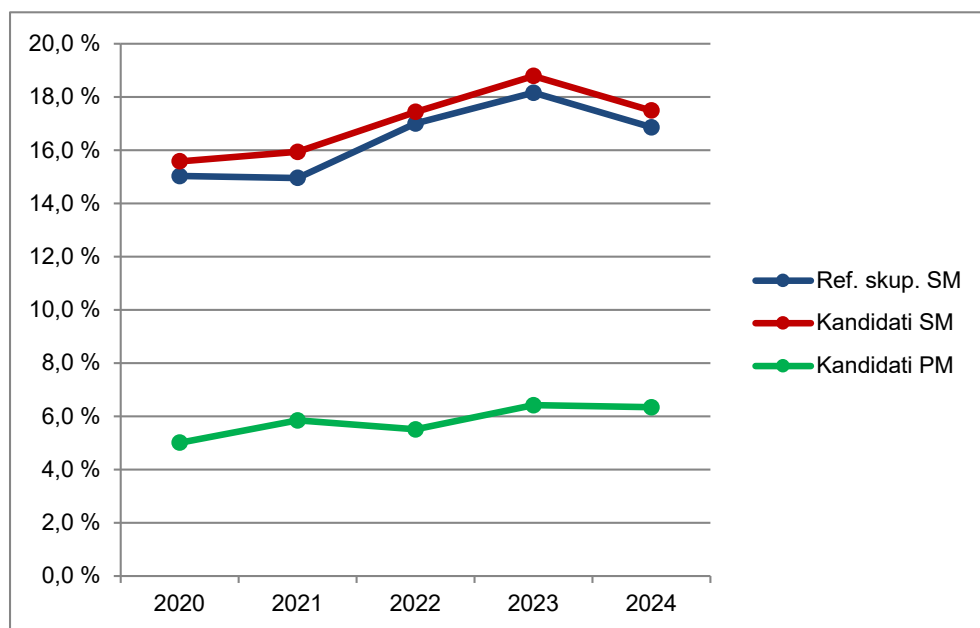
Slika 1.2.1: Udeleženi kandidati pri izpitu SM iz sociologije po strukturi – spomladanski izpitni roki 2020–2024

Vir: Državni izpitni center 2024

Preglednica 1.2.2 in slika 1.2.2 prikazujeta primerjavo deleža kandidatov, ki so opravljali sociologijo (preglednica 1.2.1), glede na udeležene kandidate v spomladanskem izpitnem roku splošne mature v letih od 2020 do 2024 (preglednica 1.1.1). Primerjave so prikazane ločeno po strukturi kandidatov.

Preglednica 1.2.2: *Delež udeleženih kandidatov pri izpitu SM iz sociologije po strukturi – spomladanski izpitni roki 2020–2024*

Leto	Ref. skup. SM	Kandidati SM	Kandidati PM
2020	15,0 %	15,6 %	5,0 %
2021	15,0 %	15,9 %	5,9 %
2022	17,0 %	17,4 %	5,5 %
2023	18,2 %	18,8 %	6,4 %
2024	16,9 %	17,5 %	6,3 %

Slika 1.2.2: *Delež udeleženih kandidatov pri izpitu SM iz sociologije po strukturi – spomladanski izpitni roki 2020–2024*

Vir: Državni izpitni center 2024

1.3 Podrobnejša struktura kandidatov pri izpitu splošne mature iz sociologije v spomladanskem izpitnem roku 2024

Preglednica 1.3.1 in slika 1.3.1 prikazujeta število in delež kandidatov, ki so opravljali izpit splošne mature iz sociologije v spomladanskem izpitnem roku 2024. Podatki so prikazani po strukturi kandidatov. (Redni dijaki, ki prvič v celoti opravljajo splošno matura in predstavljajo referenčno skupino SM, so dodatno razdeljeni tudi na izobraževalne programe.)

Preglednica 1.3.1: Podrobnejša struktura kandidatov pri izpitu SM iz sociologije v spomladanskem izpitnem roku 2024

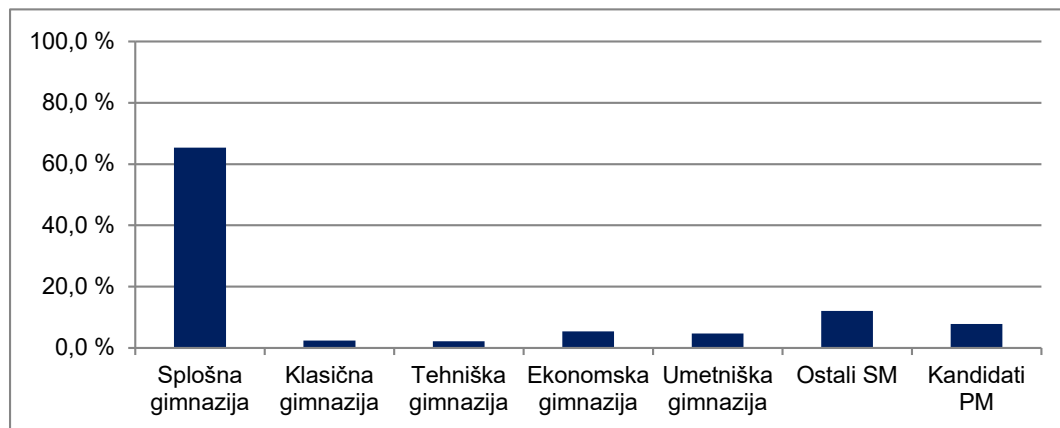
	Število	Delež
Splošna gimnazija	781	65,4 %
Klasična gimnazija	29	2,4 %
Gimnazija	810	67,8 %
Tehniška gimnazija	26	2,2 %
Ekonomska gimnazija	65	5,4 %
Umetniška gimnazija	56	4,7 %
Strokovna gimnazija	147	12,3 %
Ref. skup. SM	957	80,1 %
Ostali SM	144	12,1 %
Kandidati SM	1.101	92,1 %
Kandidati PM	94	7,9 %

gimnazija = splošna gimnazija + klasična gimnazija

strokovna gimnazija = tehniška gimnazija + ekonomska gimnazija + umetniška gimnazija

ref. skup. SM = gimnazija + strokovna gimnazija

kandidati SM = ref. skup. SM + ostali SM

Slika 1.3.1: Podrobnejša struktura kandidatov pri izpitu SM iz sociologije v spomladanskem izpitnem roku 2024

Vir: Državni izpitni center 2024

2 Analiza dosežkov pri izpitu splošne mature iz sociologije v spomladanskem izpitnem roku 2024

2.1 Porazdelitev dosežkov po odstotnih točkah

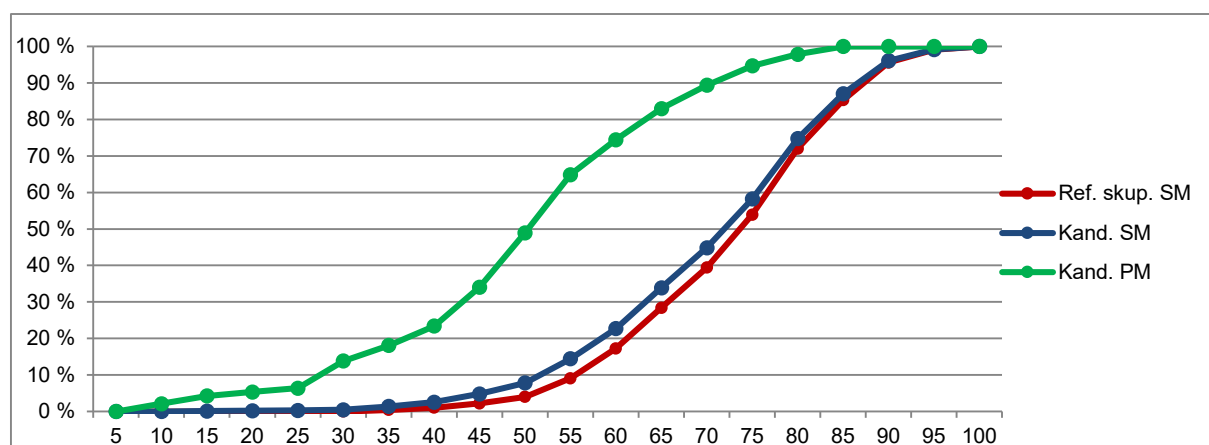
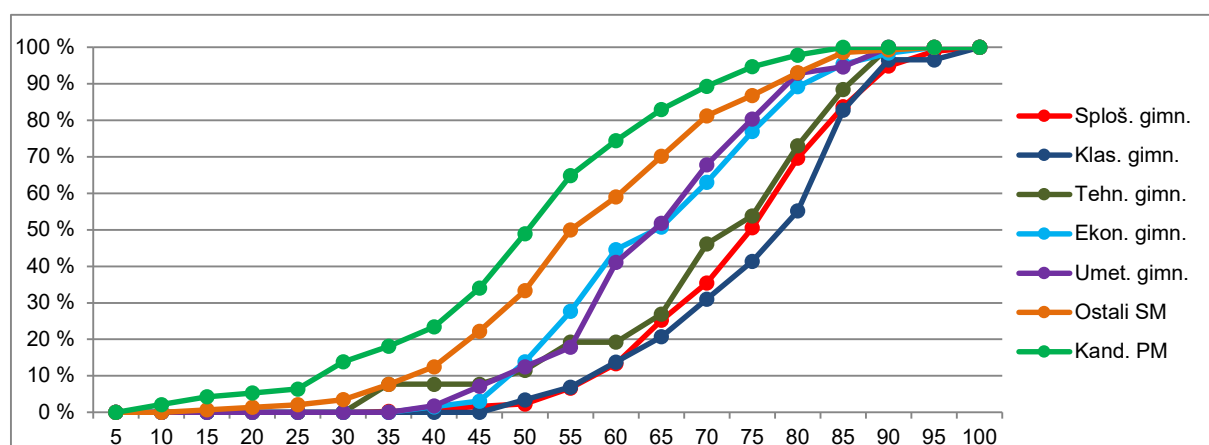
Preglednica 2.1.1 prikazuje porazdelitev kandidatov po doseženih odstotnih točkah pri sociologiji v spomladanskem izpitnem roku SM 2024 v posamezne razrede/intervale, ki obsegajo pet odstotnih točk (tj. frekvenčna porazdelitev), preglednica 2.1.2 in slika 2.1.1 pa delež kandidatov, ki so dosegli manj odstotnih točk od zgornje meje razreda (tj. relativna kumulativna frekvenčna porazdelitev). Podatki so prikazani po podrobnejši strukturi kandidatov.

Preglednica 2.1.1: *Frekvenčna porazdelitev kandidatov po doseženih odstotnih točkah*

Odst. točke	Sploš. gimn.	Klas. gimn.	Gimn.	Tehn. gimn.	Ekon. gimn.	Umet. gimn.	Strok. gimn.	Ref. skup. SM	Kand. SM	Ostali SM	Kand. PM
0-5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6-10	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
11-15	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	2
16-20	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1
21-25	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1
26-30	0	0	0	0	0	0	0	0	2	2	7
31-35	2	0	2	2	0	0	2	4	10	6	4
36-40	4	0	4	0	1	1	2	6	13	7	5
41-45	7	0	7	0	1	3	4	11	25	14	10
46-50	5	1	6	1	7	3	11	17	33	16	14
51-55	34	1	35	2	9	3	14	49	73	24	15
56-60	52	2	54	0	11	13	24	78	91	13	9
61-65	93	2	95	2	4	6	12	107	123	16	8
66-70	80	3	83	5	8	9	22	105	121	16	6
71-75	118	3	121	2	9	7	18	139	147	8	5
76-80	149	4	153	5	8	7	20	173	182	9	3
81-85	110	8	118	4	4	1	9	127	135	8	2
86-90	87	4	91	3	2	3	8	99	100	1	0
91-95	32	0	32	0	1	0	1	33	34	1	0
96-100	8	1	9	0	0	0	0	9	9	0	0
SKUPAJ	781	29	810	26	65	56	147	957	1.101	144	94

Preglednica 2.1.2: *Relativna kumulativna frekvenčna porazdelitev kandidatov po doseženih odstotnih točkah*

Odst. točke	Sploš. gimn.	Klas. gimn.	Gimn.	Tehn. gimn.	Ekon. gimn.	Umet. gimn.	Strok. gimn.	Ref. skup. SM	Kand. SM	Ostali SM	Kand. PM
5	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %
10	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	2 %
15	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	1 %	4 %
20	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	1 %	5 %
25	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	2 %	6 %
30	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	3 %	14 %
35	0 %	0 %	0 %	8 %	0 %	0 %	1 %	0 %	1 %	8 %	18 %
40	1 %	0 %	1 %	8 %	2 %	2 %	3 %	1 %	3 %	13 %	23 %
45	2 %	0 %	2 %	8 %	3 %	7 %	5 %	2 %	5 %	22 %	34 %
50	2 %	3 %	2 %	12 %	14 %	13 %	13 %	4 %	8 %	33 %	49 %
55	7 %	7 %	7 %	19 %	28 %	18 %	22 %	9 %	14 %	50 %	65 %
60	13 %	14 %	13 %	19 %	45 %	41 %	39 %	17 %	23 %	59 %	74 %
65	25 %	21 %	25 %	27 %	51 %	52 %	47 %	28 %	34 %	70 %	83 %
70	35 %	31 %	35 %	46 %	63 %	68 %	62 %	39 %	45 %	81 %	89 %
75	51 %	41 %	50 %	54 %	77 %	80 %	74 %	54 %	58 %	87 %	95 %
80	70 %	55 %	69 %	73 %	89 %	93 %	88 %	72 %	75 %	93 %	98 %
85	84 %	83 %	84 %	88 %	95 %	95 %	94 %	85 %	87 %	99 %	100 %
90	95 %	97 %	95 %	100 %	98 %	100 %	99 %	96 %	96 %	99 %	100 %
95	99 %	97 %	99 %	100 %	100 %	100 %	100 %	99 %	99 %	100 %	100 %
100	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Slika 2.1.1: *Relativna kumulativna frekvenčna porazdelitev kandidatov po doseženih odstotnih točkah*

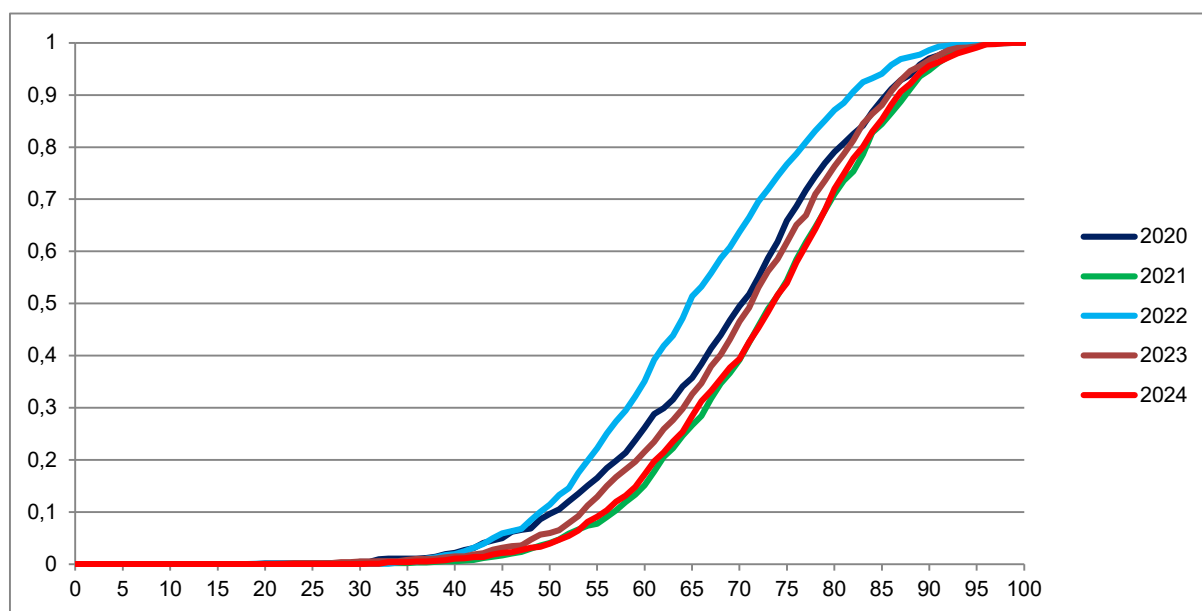
Vir: Državni izpitni center 2024

2.2 Meje med ocenami

Preglednica 2.2.1 prikazuje primerjavo mej med ocenami v letih od 2020 do 2024, slika 2.2.1 pa kumulativno frekvenčno porazdelitev kandidatov po doseženih odstotnih točkah za referenčno skupino SM, na kateri se postavljajo meje med ocenami.

Preglednica 2.2.1: Meje med ocenami za zadnjih pet let

Leto	Ocene			
	2	3	4	5
2020	49	60	72	83
2021	50	61	73	84
2022	48	58	70	82
2023	48	58	70	82
2024	50	61	73	84

Slika 2.2.1: Kumulativna frekvenčna porazdelitev kandidatov po doseženih odstotnih točkah – referenčna skupina SM

Vir: Državni izpitni center 2024

2.3 Porazdelitev dosežkov po ocenah

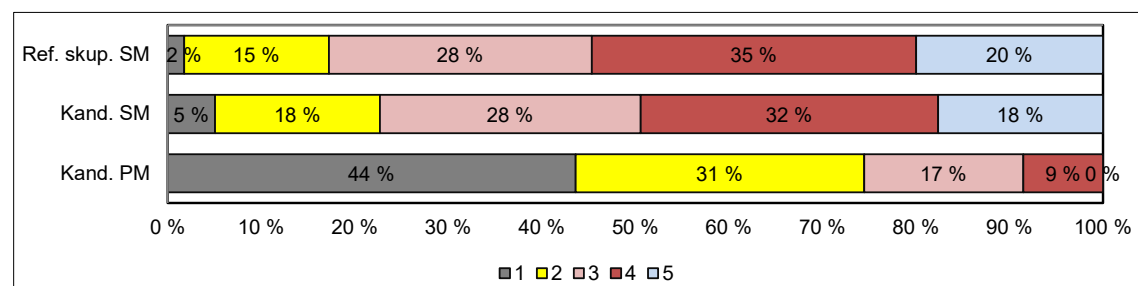
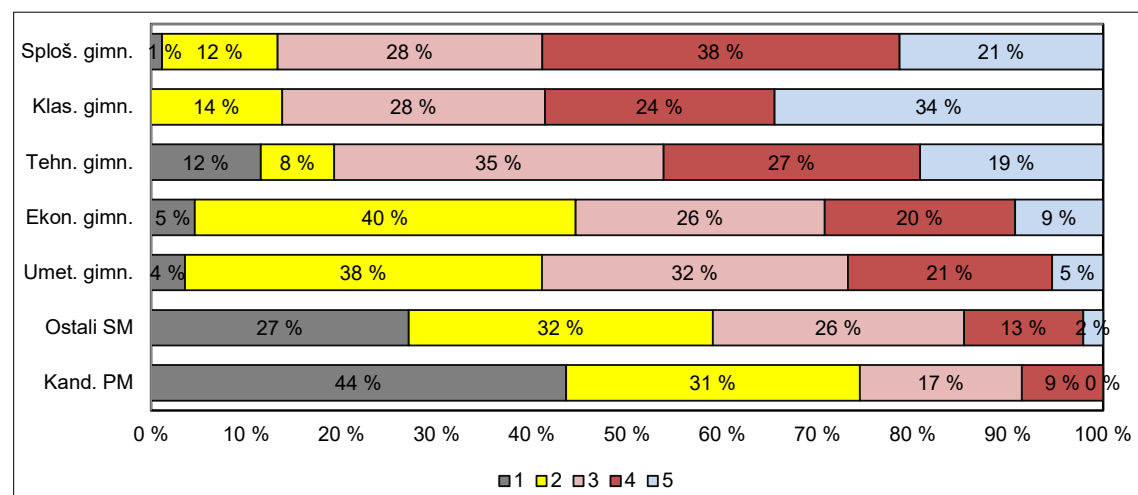
Preglednica 2.3.1 prikazuje porazdelitev kandidatov po ocenah pri sociologiji v spomladanskem izpitnem roku SM 2024 (tj. frekvenčna porazdelitev), preglednica 2.3.2 in slika 2.3.1 pa delež kandidatov s posameznimi ocenami (tj. relativna frekvenčna porazdelitev). Podatki so prikazani po podrobnejši strukturi kandidatov.

Preglednica 2.3.1: *Frekvenčna porazdelitev kandidatov po ocenah*

Ocena	Sploš. gimn.	Klas. gimn.	Gimn.	Tehn. gimn.	Ekon. gimn.	Umet. gimn.	Strok. gimn.	Ref. skup. SM	Kand. SM	Ostali SM	Kand. PM
1	9	0	9	3	3	2	8	17	56	39	41
2	95	4	99	2	26	21	49	148	194	46	29
3	217	8	225	9	17	18	44	269	307	38	16
4	293	7	300	7	13	12	32	332	350	18	8
5	167	10	177	5	6	3	14	191	194	3	0
Uspešni	772	29	801	23	62	54	139	940	1.045	105	53
Skupaj	781	29	810	26	65	56	147	957	1.101	144	94

Preglednica 2.3.2: *Relativna frekvenčna porazdelitev kandidatov po ocenah*

Ocena	Sploš. gimn.	Klas. gimn.	Gimn.	Tehn. gimn.	Ekon. gimn.	Umet. gimn.	Strok. gimn.	Ref. skup. SM	Kand. SM	Ostali SM	Kand. PM
1	1 %	0 %	1 %	12 %	5 %	4 %	5 %	2 %	5 %	27 %	44 %
2	12 %	14 %	12 %	8 %	40 %	38 %	33 %	15 %	18 %	32 %	31 %
3	28 %	28 %	28 %	35 %	26 %	32 %	30 %	28 %	28 %	26 %	17 %
4	38 %	24 %	37 %	27 %	20 %	21 %	22 %	35 %	32 %	13 %	9 %
5	21 %	34 %	22 %	19 %	9 %	5 %	10 %	20 %	18 %	2 %	0 %
Uspešni	99 %	100 %	99 %	88 %	95 %	96 %	95 %	98 %	95 %	73 %	56 %
Skupaj	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Slika 2.3.1: *Relativna frekvenčna porazdelitev kandidatov po ocenah*

Vir: Državni izpitni center 2024

3 Splošni podatki o kandidatih pri izpitu splošne mature iz sociologije v spomladanskem izpitnem roku 2024

V preglednici 3.1 so zbrani splošni podatki (tj. statistike) o kandidatih, ki so opravljali izpit splošne mature iz sociologije v spomladanskem izpitnem roku 2024.

Preglednica 3.1: *Splošni podatki o kandidatih pri izpitu SM iz sociologije v spomladanskem izpitnem roku 2024*

	Sploš. gimn.	Klas. gimn.	Gimn.	Tehn. gimn.	Ekon. gimn.	Umet. gimn.	Strok. gimn.	Ref. skup. SM	Kand. SM	Ostali SM	Kand. PM
Število kandidatov	781,00	29,00	810,00	26,00	65,00	56,00	147,00	957,00	1101,00	144,00	94,00
Povprečni splošni uspeh pri SM*	19,59	21,39	19,66	16,80	17,20	18,56	17,70	19,38	19,12	15,54	-
Povprečni uspeh v 4. letniku SŠ	3,71	3,66	3,70	3,27	3,69	3,71	3,63	3,69	3,62	2,94	-
Povprečni uspeh v 3. letniku SŠ	3,68	3,62	3,68	3,38	3,69	3,84	3,69	3,68	3,63	3,10	-
Povprečna ocena pri predmetu SM	3,66	3,79	3,66	3,35	2,89	2,88	2,97	3,56	3,39	2,31	1,90
Povprečna originalna ocena pri predmetu SM**	3,65	3,76	3,65	3,35	2,85	2,80	2,92	3,54	3,38	2,30	1,90
Povprečno število odstotnih točk pri predmetu SM	73,75	75,66	73,82	69,71	64,97	64,68	65,70	72,57	70,53	56,92	49,95
Mediana odstotnega števila točk pri predmetu SM	75,00	80,00	75,00	71,00	65	65	66,00	74,00	72,00	55,50	51,00
Standardni odklon odstotnih točk pri predmetu SM	11,51	11,91	11,52	15,59	12,60	11,67	12,88	12,09	13,59	15,09	16,33
Povprečna ocena pri predmetu v 4. letniku SŠ	3,71	3,76	3,72	3,04	3,54	3,50	3,44	3,67	3,58	2,45	3,60
Povprečna ocena pri predmetu v 3. letniku SŠ	4,26	4,38	4,27	3,54	4,17	4,22	4,07	4,24	4,17	3,43	4,32
Korelacija splošnega uspeha pri SM in ocene pri predmetu SM*	0,71	-	0,71	-	0,81	0,78	0,69	0,71	0,72	0,66	-
Korelacija splošnega uspeha pri SM in uspeha v 4. letniku SŠ*	0,71	-	0,71	-	0,66	0,73	0,66	0,69	0,69	0,54	-
Korelacija splošnega uspeha pri SM in uspeha v 3. letniku SŠ*	0,66	-	0,66	-	0,66	0,76	0,69	0,65	0,64	0,56	-
Korelacija ocene pri predmetu SM in uspeha v 4. letniku SŠ***	0,63	-	0,63	-	0,54	0,65	0,56	0,61	0,62	0,44	-
Korelacija ocene pri predmetu SM in uspeha v 3. letniku SŠ***	0,63	-	0,63	-	0,54	0,65	0,56	0,61	0,62	0,44	-
Korelacija ocene pri predmetu SM in ocene pri predmetu v 4. letniku SŠ***	0,54	-	0,55	-	0,60	0,66	0,60	0,56	0,60	0,37	-
Korelacija ocene pri predmetu SM in ocene pri predmetu v 3. letniku SŠ***	0,41	-	0,41	-	0,33	0,44	0,35	0,41	0,44	0,26	-
Korelacija notranjega in zunanjega dela pri SM	0,27	-	0,27	-	0,36	-0,05	0,24	0,29	0,33	0,20	0,13
Odstotek neuspešnih s PP	1,15	0,00	1,11	11,54	4,62	3,57	5,44	1,78	5,09	27,08	43,62
Odstotek neuspešnih brez PP	2,05	3,45	2,10	11,54	9,23	10,71	10,20	3,34	6,54	27,78	43,62

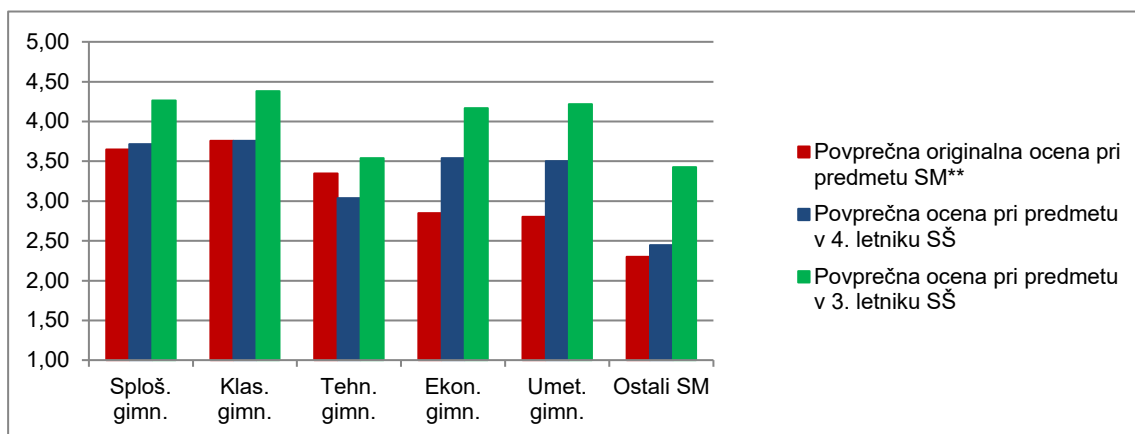
*Pri izračunu povprečnega splošnega uspeha pri SM so upoštevani samo uspešni kandidati (10 točk ali več). Enako velja tudi za korelacije s splošnim uspehom pri SM.

**Originalna ocena je ocena pri predmetu SM, izračunana iz odstotnih točk, brez upoštevanja PP (pogojno pozitivne), ocenjevanja na OR namesto VR ali upoštevanja ocene iz prejšnjega roka.

***Korelacija z oceno pri predmetu SM se računa z originalno oceno pri predmetu SM.

Če je manj kakor 30 popolnih parov podatkov, se korelacija ne izračuna.

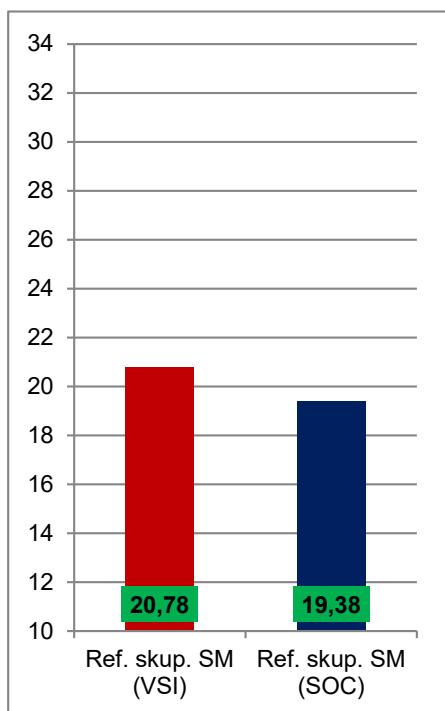
Slika 3.1 prikazuje primerjavo povprečne originalne ocene pri izpitu SM iz sociologije in povprečnih ocen iz sociologije v 4. in 3. letniku srednje šole. Podatki so prikazani po podrobnejši strukturi kandidatov.

Slika 3.1: Povprečne ocene pri izpitu SM iz sociologije

Vir: Državni izpitni center 2024

Slika 3.2 prikazuje primerjavo povprečnega splošnega uspeha vseh gimnazijcev, ki so v spomladanskem izpitnem roku 2024 prvič v celoti opravljali splošno maturo (ref. skup. SM – VSI), in gimnazijcev, ki so v tem izpitnem roku prvič v celoti opravljali izpit SM iz sociologije (ref. skup. SM – SOC).

Slika 3.2: Povprečni splošni uspeh pri SM in pri izpitu SM iz sociologije

Vir: Državni izpitni center 2024

4 Vsebinska analiza dosežkov za referenčno skupino SM

4.1 Vsebinska analiza dosežkov pri zunanjem in notranjem delu izpita

Preglednica 4.1.1 prikazuje osnovne statistične podatke za referenčno skupino SM pri zunanjem in notranjem delu izpita iz sociologije v spomladanskem izpitnem roku SM 2024.

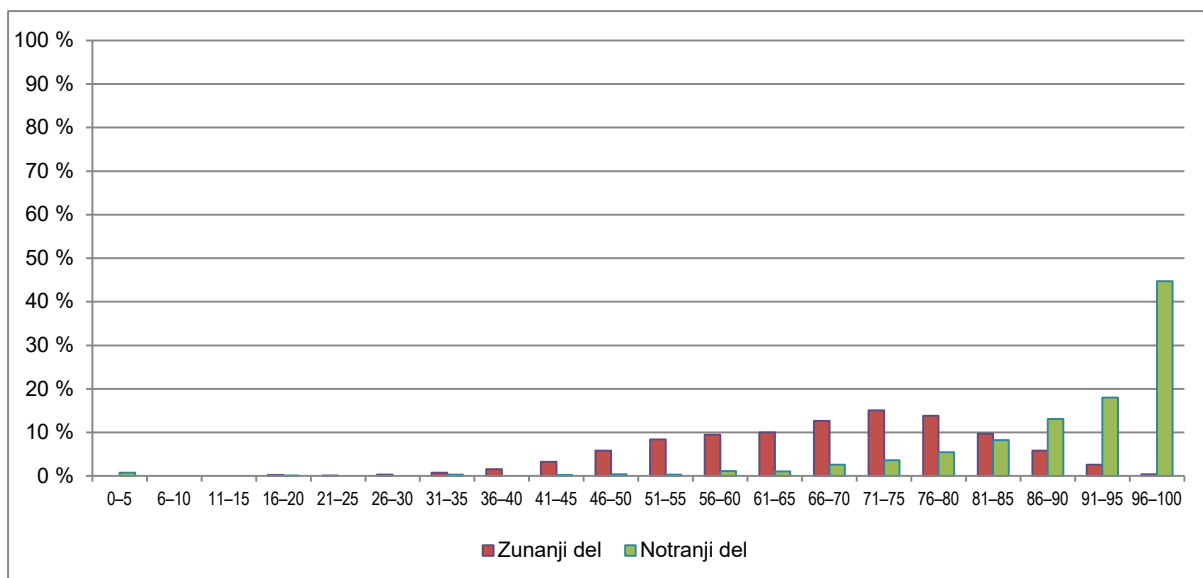
Preglednica 4.1.1: *Osnovni statistični podatki*

	Zunanji del	Notranji del
Število kandidatov	957	957
Povprečno število odstotnih točk	54,28	18,29
Standardni odklon odstotnih točk	11,04	2,68
Maksimalno število odstotnih točk	77,87	20,00
Povprečna težavnost	0,68	0,91

Preglednica 4.1.2 in slika 4.1.1 prikazujeta relativno frekvenčno porazdelitev referenčne skupine SM po dosežkih pri zunanjem in notranjem delu izpita iz sociologije v spomladanskem izpitnem roku SM 2024.

Preglednica 4.1.2: *Relativna frekvenčna porazdelitev po dosežkih pri zunanjem in notranjem delu izpita*

Odstotki	Zunanji del	Notranji del
0–5	0 %	1 %
6–10	0 %	0 %
11–15	0 %	0 %
16–20	0 %	0 %
21–25	0 %	0 %
26–30	0 %	0 %
31–35	1 %	0 %
36–40	2 %	0 %
41–45	3 %	0 %
46–50	6 %	0 %
51–55	8 %	0 %
56–60	10 %	1 %
61–65	10 %	1 %
66–70	13 %	3 %
71–75	15 %	4 %
76–80	14 %	5 %
81–85	10 %	8 %
86–90	6 %	13 %
91–95	3 %	18 %
96–100	0 %	45 %
SKUPAJ	100 %	100 %

Slika 4.1.1: Relativna frekvenčna porazdelitev po dosežkih pri zunanjem in notranjem delu izpita

Vir: Državni izpitni center 2024

4.2 Vsebinska analiza dosežkov po posameznih delih izpita

Preglednica 4.2.1 prikazuje osnovne statistične podatke za referenčno skupino SM pri posameznih delih izpita iz sociologije v spomladanskem izpitnem roku SM 2024.

Preglednica 4.2.1: Osnovni statistični podatki po posameznih delih izpita

	Izpitna pola 1	Izpitna pola 2	Seminarska naloga
Število kandidatov	957	957	957
Povprečno število odstotnih točk	25,33	28,93	18,29
Standardni odklon odstotnih točk	5,46	7,01	2,68
Maksimalno število odstotnih točk	35,00	45,00	20,00
Povprečna težavnost	0,72	0,64	0,91

4.3 Vsebinska analiza dosežkov po nalogah in vprašanjih

Izpitna pola 1

Izpitna pola 1 vsebuje štiri strukturirane naloge, ki lahko vključujejo različno število vprašanj. Pri prvi nalogi (*Odločanje v skupnosti*) je bilo devet vprašanj, pri drugi (*Religija in verovanski sistemi*) prav tako devet, pri tretji (*Množični mediji in komunikacije*) šest vprašanj in pri četrti (*Delo in prosti čas*) devet vprašanj. Kandidati izberejo in odgovarjajo na celoten sklop vprašanj pri dveh nalogah. Pri vsaki lahko dosežejo največ 20 točk, skupaj 40 točk. Izpitna pola 1 predstavlja 35 % ocene.

Povprečno število (absolutnih) točk, ki so ga kandidati, ki so maturo opravljali prvič (brez kandidatov poklicne mature in drugih) – bilo jih je 957 (lani 1.006) –, dosegli pri tem delu izpita, je bilo 28,95 točke

(lani: 27,28), kar je 25,33 (lani: 23,87) odstotne točke. Če upoštevamo vse kandidate (brez kandidatov poklicne mature) – bilo jih je 1.101 (lani: 1.122), je bilo povprečno število absolutnih točk 27,96 (lani: 26,42), kar je 24,47 odstotne točke, (lani: 23,12). Pri IP1 so torej rezultati na spomladanskem roku mature 2024 boljši kot preteklo leto in leto pred tem.

Največ kandidatov je izbralo 1. nalogo (*Odločanje v skupnosti*), sledijo 3. naloga (*Množični mediji in komunikacije*) ter 4. (*Delo in prosti čas*) in 2. naloga (*Religija in verovanjski sistemi*). Glede na število doseženih (absolutnih in relativnih) točk (glej preglednico 4.3.1.) so bili najboljši odgovori pri 1. nalogi (ki jo je izbralo največ kandidatov), nekoliko slabši pri 3. in 4. nalogi, najslabši pa pri 2. nalogi (*Religija in verovanjski sistemi*).

Indeks težavnosti (v nadaljevanju IT) izpitne pole 1 je 0,72, če upoštevamo kandidate, ki so maturo opravljali prvič (v nadaljevanju referenčna skupina), in 0,70, če upoštevamo vse kandidate brez kandidatov poklicne mature.

Preglednica 4.3.1 (*Dosežki pri izpitni poli 1, IT*) prikazuje število kandidatov (referenčna skupina), ki so odgovarjali na posamezno nalogo (N), povprečno število doseženih točk in indeks težavnosti.

Preglednica 4.3.1: *Dosežki pri izpitni poli 1, IT*

Naloga	N	Povprečno število (abs.) točk	IT
1	558	15,65	0,78
2	400	12,73	0,64
3	482	14,27	0,71
4	474	14,78	0,74

V nadaljevanju je predstavljenih še nekaj opažanj po posameznih nalogah in vprašanih izpitne pole 1. Nanašajo se na referenčno skupino.

1. naloga: Odločanje v skupnosti

IT se gibljejo med 0,69 in 0,93. Iz tega lahko sklepamo, da naloga, ki jo je, kot že omenjeno, izbralo največ kandidatov, ni bila težka. Najnižji indeks težavnosti je pri vprašanju 1.8 (*Navedite dva načina, kako poskušajo interesne skupine vplivati na politične stranke in različne državne organe.*), kot najlažje pa se je izkazalo vprašanje 1.2 (*Kako imenujemo obliko političnega sistema, kjer je »ljudstvo suveren? (Vir 1)»*). Velika večina kandidatov z odgovorom demokracija oziroma demokratični politični sistem ni imela težav. Nekaj več težav je bilo pri naslednjem vprašanju, ki je zahtevalo predstavitev treh značilnosti političnega sistema, ki so ga prepoznali v odgovoru na vprašanje 1.2. IT je sicer 0,74, vendar je le manjši del kandidatov predstavljal tipične značilnosti (npr. oblast je izvoljena in zamenljiva, priznava se pluralizem interesov, zagotovljene so različne možnosti politične participacije itd.). Večji del odgovorov je vseboval navedbo temeljnih človekovih pravic, navedbo enakosti pred zakonom itd., kar ni narobe. Manj kot 0,80 (0,79) je bil še IT pri vprašanju 1.9, kjer so morali kandidati pri navedbi konkretnih interesnih skupin določiti, ali so zaščitne ali ciljne. Večina s tem ni imela težav, so pa tudi kandidati, ki med njimi ne razlikujejo.

2. naloga: Religija in verovanjski sistemi

Nalogo je izbralo najmanj kandidatov, čeprav še vedno precej. Pri njej so dosegli najnižje povprečno število absolutnih in odstotnih točk. IT so med 0,21 in 0,91. Glede na IT (0,21) je bilo za kandidate najtežje vprašanje 2.8 (*Kako imenujemo v viru 5 opisan pojav, ko se z religijo legitimizirajo temeljne družbene institucije? Navedite še en konkreten primer legitimiziranja družbene institucije, vrednote ali norme z religijo.*). Le redki so pojav pravilno poimenovali kot civilno religijo, z nepoznavanjem pojava pa tudi še enega konkretnega primera niso mogli navesti. Najlažje je bilo vprašanje 2.2 (*Kako imenujemo v viru 1 opisan pojav, ko verovanja in religijske prakse ljudi vključujejo elemente različnih religijskih*

tradicij? Obkrožite pravilno rešitev.). IT je 0,91 – večina kandidatov je vedela, da je to religijski eklekticizem. Tudi vprašanje 2.1 (*Kaj je religijski pluralizem?*) je bilo za kandidate lahko (IT je 0,89). IT, nižji kot 0,60, je še pri vprašanju 2.3 (*V viru 2 lahko prepoznamo tri sestavine religije. Navedite jih in eno kratko predstavite.*). IT je 0,56. Kandidati si imeli največ težav s prepoznavanjem religijskega ravnanja oziroma prakse. Vprašanje 2.4 je zahtevalo navedbo in predstavitev v viru 3 opisanega tipa religije po McGeeju; IT je bil 0,57. Precej kandidatov ni prepoznalo (in ne predstavilo) animizma. Precej manj težav so imeli s prepoznavanjem in predstavitvijo (poli)teizma (po prej omenjeni McGeejevi tipologiji). IT je bil 0,77. Tudi na vprašanje 2.6 so odgovarjali dobro (IT = 0,82). Večina jih je pravilno navedla tri veje (oblike) krščanstva.

3. naloga: Množični mediji in komunikacije

IT se gibljejo med 0,45 in 0,81. Največ težav je povzročalo vprašanje 3.1 (*Navedite štiri značilnosti množičnega komuniciranja.*), najmanj pa pri vprašanjih 3.2 (*Navedite štiri temeljne funkcije medijev in dve funkciji pojasnite.*) in 3.5 (*S pomočjo vira 1 pojasnite medijsko reprezentacijo starosti in starostnikov.*). Pri odgovorih na ti vprašanji je bil IT 0,81. Ne veliko nižji (0,80) je bil IT pri vprašanju 3.6, kjer so morali kandidati povezati imena medijskih teoretikov z njihovimi koncepti. Nekoliko slabši odgovori so bili še na vprašanje 3.3 (*Primerjajte javni in komercialni RTV-sistem v treh podobnostih in/ali razlikah.*). IT je bil 0,63. Kandidati imajo nasploh nekaj težav s primerjavami. Ne slabi, ampak vseeno nekoliko pomanjkljivi odgovori so bili pri vprašanju 3.4 (*Pojasnite, kaj so medijske reprezentacije in kakšen je njihov vpliv.*). IT je bil 0,73.

4. naloga: Delo in prosti čas

IT so med 0,56 in 0,94. Kot najtežje se je v nasprotju s pričakovanji izkazalo vprašanje 4.8 (*Navedite tri dejavnike, ki vplivajo na preživljanje prostega časa.*), največ pravilnih odgovorov pa je bilo pri vprašanju 4.6, kjer so morali kandidati iz opisov sklepati, ali gre za profesijo ali poklic. Dobro so odgovarjali tudi na vprašanje 4.4, kjer so morali k podanim opisom navesti obliko oziroma vrsto brezposelnosti. IT je bil 0,88. Slabši so bili odgovori na vprašanje 4.1 (*Navedite tri socialne pravice, ki jih zagotavlja zaposlitev.*). IT je bil 0,62. Pri vprašanju 4.2 so imeli kandidati nekaj težav z opredelitvijo dela in prostega časa. IT je bil 0,72. Večkrat so pri opredeljevanju dela izhajali iz opredeljevanja zaposlitve ne pa dela nasploh. Pri vprašanju 4.7 (*Navedite osnovne vzorce doživljanja dela in prostega časa (po Parkerju) in enega od navedenih vzorcev pojasnite.*) je bil IT 0,67. Kandidati so imeli nekaj težav s poimenovanjem vzorcev.

Izpitna pola 2

Izpitna pola 2 vsebuje pet esejskih nalog. Kandidati izberejo in odgovarjajo na dve. Za posamezen odgovor dobijo največ 20 točk, skupaj 40 točk. To predstavlja 45 % ocene.

Esejske naloge lahko vsebujejo dodatna navodila ali uvodni vir. Dodatna navodila so bila tokrat pri 1. esejski nalogi.

Povprečno število (absolutnih) točk, ki so ga kandidati iz referenčne skupine dosegli pri tem delu izpita, je 25,72 točke (lani: 25,16), kar je 28,93 odstotne točke (lani: 28,30). Če upoštevamo vse kandidate (brez kandidatov poklicne mature), je bilo povprečno število absolutnih točk 24,92 (lani: 24,46), kar je 28,04 odstotne točke (lani: 27,52). Rezultati pri IP2 letos niso bistveno boljši kot lani (kot to velja za rezultate pri IP1).

Največ kandidatov je izbralo 1. esejsko nalogo (*Razpravljajte o pomenu primarne socializacije ob primerih nesocializiranih otrok.*), sledijo 2. esejska naloga (*Razpravljajte o družbeni giblivosti (mobilnosti) v sodobnih družbah.*), 5. esejska naloga (*Razpravljajte o spremenljivosti družbenih norm ter opredeljevanja odklonskosti in kriminalitete.*) in 4. esejska naloga (*Predstavite ekspanzijo šolanja v modernih družbah in analizirajte okoliščine, s katerimi je bila povezana.*). Daleč najmanj kandidatov je izbralo 3. esejsko nalogo (*Razpravljajte o kulturnem vidiku globalizacije. Pri tem se opirajte na koncepta kulturne homogenizacije in glocalizacije, argumentirajte ju in ju prikažite s primeri.*).

IT izpitne pole 2 je 0,64, če upoštevamo referenčno skupino, in 0,62, če upoštevamo vse kandidate brez kandidatov poklicne mature.

Preglednica 4.3.2 (*Dosežki pri izpitni poli 2, IT*) prikazuje število kandidatov, ki so odgovarjali na posamezno nalogo (N), povprečno število doseženih (absolutnih) točk in indeks težavnosti za posamezno nalogo. Vsi podatki veljajo za referenčno skupino.

Preglednica 4.3.2: *Dosežki pri izpitni poli 2, IT*

Naloga	N	Povprečno število (abs.) točk	IT
1	663	12,54	0,63
2	461	13,07	0,65
3	88	14,45	0,72
4	271	12,17	0,61
5	431	13,22	0,66

IT posameznih nalog se gibljejo med 0,61 in 0,72. V povprečnih ocenah posameznih nalog je nekaj razlik. Kot vidimo iz preglednice, so najbolje odgovarjali na 3. esejsko nalogo, ki pa jo je izbralo najmanj kandidatov, najslabše pa na 4. esejsko nalogo. Ne veliko bolje so bili ocenjeni odgovori na 1. esejsko nalogo, ki jo je izbralo največ kandidatov. Približno enako so bili ocenjeni odgovori na 2. in 5. nalogo.

1. esejska naloga: Razpravljajte o pomenu primarne socializacije ob primerih nesocializiranih otrok. V razpravi opredelite značilnosti in pomen primarne socializacije. Navedite načine/oblike učenja v tej fazi socializacije. Predstavite primere nesocializiranih otrok in posledice njihove ne vključenosti v socializacijske procese.

Kot je razvidno iz preglednice 4.3.2, je to esejsko nalogo izbralo največ kandidatov. To ni presenetljivo, kajti po opazanjih učiteljev oziroma hkrati tudi zunanjih ocenjevalcev je to tema, ki je kandidatom blizu. Zdi se, da je zelo razumljiva, da o njej že tako ali tako veliko vedo itd. Vendar pa njihovi odgovori niso bili najboljši, kot kaže povprečno število doseženih točk. Pomanjkljivost veliko odgovorov je bil pomanjkljivo opredeljen pomen primarne socializacije. Iz odgovorov pa je bilo tudi razvidno nerazumevanje termina nesocializirani otroci.

2. esejska naloga: Razpravljajte o družbeni giblivosti (mobilnosti) v sodobnih družbah.

Nalogo je izbralo precej kandidatov, vendar manj kot prvo. Glede na povprečno število točk so bili odgovori nekoliko boljši. Kandidati so imeli nekaj težav z vrstami družbene giblivosti, pogosto so zamenjevali intra- in intergeneracijsko družbeno mobilnost ter tudi horizontalno in vertikalno družbeno mobilnost. Le redki so v odgovor vključili samoreprodukcijo elit. Mnogi so pozabili razpravljati o pomenu determinant pripisanega družbenega statusa.

3. esejska naloga: Razpravljajte o kulturnem vidiku globalizacije. Pri tem se opirajte na koncepta kulturne homogenizacije in glokalizacije, argumentirajte ju in ju prikažite s primeri.

Nalogo je izbralo daleč najmanj kandidatov (samo 88), je pa bilo pri njej doseženo največje povprečno število točk. Redki, ki so se odločili pisati o kulturnem vidiku globalizacije, so področje glede na doseženo število točk dovolj dobro obvladali. Velikokrat je pri nalogah – morda s področij, ki kandidatom niso blizu in/ali se morda pri pouku manj ukvarjajo z njimi, – ki jih izbere zelo malo kandidatov, tudi doseženo povprečno število točk nižje.

4. esejska naloga: Predstavite ekspanzijo šolanja v modernih družbah in analizirajte okoliščine, s katerimi je bila povezana.

Nalogo je izbralo razmeroma malo kandidatov, odgovori pa so bili najslabši. Kandidati so namreč pogosto pisali o razvoju šolanja nasploš ali ekspanzijo šolanja zamenjali z uvajanjem obveznega šolanja.

5. esejska naloga: Razpravljajte o spremenljivosti družbenih norm ter opredeljevanja odklonskosti in kriminalitete.

Esejska naloga je s področja odklonskosti in kriminalitete. To je, podobno kot področje socializacije, tema, ki veliko kandidatov precej zanima. Izbralo jo je precej kandidatov, čeprav manj kot 1. in 2. esejsko nalogo. Kljub nekaterim pomanjkljivostim so bili odgovori bolje ocenjeni kot pri 1. in 2. esejski nalogi.

Seminarska naloga

Kandidati lahko dobijo pri seminarski nalogi največ 20 točk; to predstavlja 20 % ocene. Povprečno število doseženih točk (absolutno in relativno) pri tem delu izpita (notranji del) je bilo 18,29 (lani: 18,37). IT je bil 0,91, korelacija med zunanjo in notranjo oceno pa 0,29 (lani: 0,33). To velja za referenčno skupino, če upoštevamo vse kandidate brez kandidatov poklicne mature, pa so dosežki naslednji: povprečno število točk je 18,00 (lani: 18,07), IT je 0,90 (enako kot lani) in korelacija 0,33 (lani: 0,44).

4.4 Najpogostejši nepravilni odgovori kandidatov

Izpitna pola 1

1. naloga: Odločanje v skupnosti

Večina kandidatov je na vprašanje 1.1 (*Kakšen tip legitimne moči je oblast kralja? Kaj je zanjo značilno?*) odgovorila pravilno (tradicionalna oblast). Med nepravilnimi odgovori so bili npr. kraljevina, monarhija itd. Nekateri so navajali in opisovali tudi sistem slojevitosti v fevdalizmu. Vprašanje 1.2 (*Kako imenujemo obliko političnega sistema, v katerem je »ljudstvo suveren«?* (Vir 1)) kandidatom ni povzročalo težav, saj je bil IT 0,93. Slabši so bili odgovori na vprašanje 1.3 (*Kratko predstavite tri značilnosti političnega sistema, ki ste ga prepoznali v odgovoru na prejšnje vprašanje. Pomagajte si z virom 1.*). Kandidati so pogosto navajali značilnosti pravne države, manjkrat pa temeljne značilnosti demokratičnega političnega sistema (izvoljena in zamenljiva oblast, pluralizem interesov, različne možnosti politične participacije itd.). Večina odgovorov na vprašanje 1.4, pri katerem so morali kandidati razložiti eno značilnost, zaradi katere nek politični sistem uvrstimo med totalitarne in tako totalitarizem razmejimo od avtoritarne države ter navesti primer) je bila ustreznih. V redkih popolnoma napačnih odgovorih so bili samo opisi avtokracije. Vprašanji 1.5 in 1.6 se nanašata na politično participacijo. Pravilen odgovor na vprašanje 1.5 (*Kakšna oblika politične participacije je sodelovanje državljanov na demonstracijah (npr. proti vladi?)*) je nekonvencionalna politična participacija, na naslednje vprašanje (*Kakšno obliko politične participacije še poznamo? Navedite tudi primer.*) pa konvencionalna politična participacija. Večina kandidatov je odgovorila pravilno, nekateri pa ju zamenjujejo in/ali navajajo napačne primere. Večina odgovorov na vprašanje 1.7 (*Kaj so politične stranke? Pomagajte si z virom 2.*) je bila pravilnih, so pa bile nekatere opredelitve političnih strank precej pomanjkljive (večkrat je v odgovorih manjkala opredelitev, da gre za politične organizacije). Nekoliko slabši so bili odgovori na vprašanje 1.8 (*Navedite dva načina, kako poskušajo interesne skupine vplivati na politične stranke in različne državne organe.*), kjer se je izkazalo, da nekateri teh načinov ne poznajo najbolje. Pri vprašanju 1.9, kjer so morali določiti tip interesne skupine, je bila najbolj pogosta napaka zamenjava ciljnih in zaščitnih interesnih skupin.

2. naloga: Religija in verovanjski sistemi

Vprašanji 2.1 (*Kaj je religijski pluralizem?*) in 2.2 (*Kako imenujemo v viru 1 opisan pojav, ko verovanja in religijske prakse ljudi vključujejo elemente različnih religijskih tradicij? Obkrožite pravilno rešitev.*) sta bili sodeč po IT za večino kandidatov lahki. Večina jih je odgovorila pravilno, čeprav so bili nekateri odgovori na vprašanje 2.1 pomanjkljivi, na vprašanje 2.2 pa so obkrožali tudi druge možnosti (sekularna religija, verski fundamentalizem itd.). Pri vprašanju 2.3 (*V viru 2 lahko prepoznamo tri sestavine religije. Navedite jih in eno kratko predstavite.*) pogosto niso prepoznali sestavin v viru in tako so bile mnoge navedbe napačne. Navajali so npr. religijsko doktrino, dogme, religijsko pripoved itd., čeprav jih vir ne vsebuje. Precej napačnih odgovorov je bilo tudi na vprašanje 2.4 (*Navedite in predstavite tip religije po*

McGeeju, ki je opisana v viru 3.). Namesto animizma so pogosto navajali enostavni supernaturalizem. Manj napačnih odgovorov je bilo na vprašanje 2.5 (*Kateri tip religije po McGeeju je opisan v viru 4? Navedite ga in kratko predstavite.*). Večina kandidatov je prepoznala (poli)teizem, čeprav so bile predstavitve v nadaljevanju odgovora večkrat pomanjkljive. Nekateri so navajali tudi druge tipe (npr. etične religije). Vprašanje 2.6 je zahtevalo navedbo treh vej (oblik) krščanstva. Večina jih je odgovorila pravilno, so pa navajali tudi judaizem, celo ateizem itd. V odgovorih na vprašanje 2.7 (*Za religijo je značilno, da povezuje, vendar tudi razdružuje. Navedite, kako oziroma s čim deluje povezovalno (integracijsko) in kako razdruževalno.*) je bil boljši prvi del (integracijska funkcija religije), navedbe razdruževalnega delovanja religije so bile ali pomanjkljive ali napačne. Daleč najslabši so bili odgovori na vprašanje 2.8 (*Kako imenujemo v viru 5 opisan pojav, ko se z religijo legitimizirajo ...?*). Le redki so navedli pravilen odgovor (civilna religija). Navajali so, da gre za sekularizacijo, revitalizacijo religije, verski fundamentalizem itd. Nekoliko pomanjkljivi so bili tudi odgovori na vprašanje 2.9 (*Kakšen je prevladujoč odnos verskih fundamentalizmov do svetih besedil?*). Večkrat so navajali, da jih spoštujejo, da so prepričani, da jih je treba upoštevati, kar ni isto kot prepričanje v njihovo nezmotljivost in vztrajanje pri njihovem dobesednem branju.

3. naloga: Množični mediji in komunikacije

Na vprašanje 3.1 (*Navedite štiri značilnosti množičnega komuniciranja.*) je bilo precej pomanjkljivih odgovorov (IT je bil 0,45). Le redki so navedli štiri značilnosti množičnega komuniciranja, večkrat so navajali tudi napačne (npr. da je množično komuniciranje največkrat dvo- ali večsmerno). Pri vprašanju 3.2 (*Navedite štiri temeljne funkcije medijev in dve funkciji pojasnite.*) so funkcije večinoma pravilno navajali, so pa bile slabše (površne, pomanjkljive) pojasnitve dveh od navedenih. Nekateri so funkcije tudi napačno poimenovali (npr. obveščevalna namesto informativna, vzgojnoizobraževalna namesto socializacijska, integrativna namesto interpretacijska). Vprašanje 3.3 (*Primerjajte javni in komercialni RTV-sistem v treh podobnostih in/ali razlikah.*) je zahtevalo primerjavo, vendar je bilo precej odgovorov zastavljenih v smeri opisovanja enega ali drugega RTV-sistema, ne pa njune primerjave. Pri vprašanju 3.4 (*Kaj so medijske reprezentacije in kakšen je njihov vpliv?*) je bilo precej odgovorov pomanjkljivih, prav tako tudi pri vprašanju 3.5 (*S pomočjo vira 1 pojasnite medijsko reprezentacijo starosti in starostnikov.*), čeprav popolnoma napačnih odgovorov ni bilo. Na vprašanje 3.6 (*Ustrezne črke pred imeni v desnem stolpcu vpišite na črte v levem stolpcu.*) je bila večina odgovorov pravih, vsi pa seveda ne poznajo avtorjev posameznih konceptov.

4. naloga: Delo in prosti čas

Pri odgovorih na vprašanje 4.1 (*Navedite tri socialne pravice, ki jih zagotavlja zaposlitev.*) se je pokazalo, da vsi kandidati ne razumejo prav dobro, kaj so socialne pravice. Večkrat so mednje uvrščali tudi pravico do plače za opravljeno delo. Vprašanje 4.2 je zahtevalo opredelitev dela in prostega časa, pri čemer kandidati pogosto niso opredeljevali dela nasploh, ampak formalno delo ali zaposlitev. Nekaj težav je povzročalo tudi vprašanje 4.3 (*Navedite tri značilnosti formalnega dela.*). Dobro so odgovarjali na vprašanje 4.4 (*Kako imenujemo opisane oblike brezposelnosti?*), čeprav so jih včasih zamenjevali in/ali napačno poimenovali (fiktivna namesto frikcijska, strukturirana namesto strukturna). Nekoliko nenatančni so bili odgovori na vprašanje 4.5 (*Kaj običajno vsebujejo kolektivne pogodbe...?*), čeprav popolnoma napačnih (skoraj) ni bilo. Skoraj vsi so pravilno odgovorili na vprašanje 4.6, pri katerem so morali po opisu sklepati, ali gre za profesijo ali poklic. Nekaj več težav je bilo pri vprašanju 4.7 (*Navedite osnovne vzorce doživljanja dela in preživljanja prostega časa (po Parkerju) in enega od navedenih vzorcev pojasnite.*). Nekateri kandidati teh vzorcev ne poznajo ali pa jih napačno poimenujejo. Kandidati so bili nenatančni ali nejasni v odgovorih na vprašanje 4.8 (*Navedite tri dejavnike, ki vplivajo na preživljanje prostega časa.*). Pri vprašanju 4.9 (*Kaj od naštetega je značilnost (posledica) fleksibilizacije trga dela? Obkrožite pravilni rešitvi.*) so včasih obkrožali napačni rešitvi (npr. večja varnost zaposlitve, zmanjšanje deleža brezposelnih), iz česar je mogoče sklepati, da jim ni popolnoma jasno, kaj pomeni fleksibilizacija trga dela.

Izpitna pola 2

Pri izpitni poli 2 težko govorimo o popolnoma nepravilnih odgovorih. Kandidati so le v redkih primerih odgovarjali popolnoma nekaj drugega, kot je zahtevala naloga. Govorimo lahko o dobrih, celovitih in slabših, površnih in pomanjkljivih odgovorih. Slabi so tudi odgovori, kjer kandidati ostajajo na ravni »prostega spisa«, brez vključevanja sociološke terminologije, socioloških spoznanj/teorij, argumentov, v odgovore vnašajo stereotipe in predsodke itd.

Opažanja zunanjih ocenjevalcev so bila delno predstavljena že v prejšnjem poglavju.

1. esejska naloga: Razpravljajte o pomenu primarne socializacije ob primerih nesocializiranih otrok. V razpravi opredelite značilnosti in pomen primarne socializacije. Navedite načine/oblike učenja v tej fazi socializacije. Predstavite primere nesocializiranih otrok in posledice njihove ne vključenosti v socializacijske procese.

Kot je bilo že omenjeno, je nalogo izbralo največ kandidatov. Odgovori niso bili ravno najboljši, čeprav je to vsebinsko področje sicer kandidatom blizu. Kot opažajo zunanji ocenjevalci, so kandidati pomanjkljivo in površno opredeljevali značilnosti primarne socializacije, prav tako tudi njen pomen. Le redki so poudarili pomembnost te faze socializacije že za razvoj človeških značilnosti, ki so človeku dane le kot potencial (npr. razvoj govora) in kar naj bi argumentirali prav s primeri nesocializiranih otrok. Nekateri niso omenjali načinov/oblik učenja v tej fazi socializacije, drugi niso vključili v odgovor vseh oblik (posnemanje, identifikacija, igranje vlog, sistem nagrad in kazni). Nekatere opredelitve so bile neustrezne oziroma nerodne (npr. primarna socializacija je družina, s čimer so najbrž hoteli povedati, da je družina osrednji dejavnik/agens primarne socializacije). Ob omenjanju družine kot pomembnega dejavnika primarne socializacije so le redki vsaj omenili, da so družine različne (npr. glede na njihov socio-ekonomski status oziroma slojevsko pripadnost) in da to pomembno vpliva na potek družinske socializacije. Največja pomanjkljivost odgovorov pa je bilo nepoznavanje pojma nesocializirani otroci. Marsikdo je namreč to enačil s pomanjkljivo socializacijo, vzgojnim zanemarjanjem, neustreznim ravnanjem staršev itd. Kot posledice so navajali, da se tak človek v odraslem obdobju ne zna obnašati, ne upošteva družbenih norm oziroma se vede odklonsko, ima težave v vzpostavljanju odnosov z drugimi ljudmi itd. Le redki so – glede na prej zapisano – ugotavljali, da tak človek sploh ne razvije tipično človeških lastnosti in da tega ni mogoče nadoknaditi v poznejših obdobjih življenja.

2. esejska naloga: Razpravljajte o družbeni gibljivosti (mobilnosti) v sodobnih družbah.

Opažanja oziroma pripombe zunanjih ocenjevalcev se nanašajo na nenatančne opredelitve družbene gibljivosti (mobilnosti). Kandidati so večkrat pisali precej zdravorazumsko o družbeni gibljivosti, ne da bi navajali in opredeljevali vrste družbene mobilnosti. Če so jih navajali, so jih večkrat napačno opredelili: zamenjevali so intra- in intergeneracijsko mobilnost ter celo vertikalno in horizontalno mobilnost. Le redki so omenjali samoreprodukcijo elit in pomen determinant pripisanega družbenega statusa (spola, starosti, družinskega izvora itd.). Pomanjkljiva je bila razprava o dejanskih možnostih družbene gibljivosti v sodobnih družbah. Kandidati so premalo uporabljali sociološko terminologijo s tega področja (pripisan in pridobljen družbeni status, odprt in zaprt sistem slojevitosti, meritokracija itd.).

3. esejska naloga: Razpravljajte o kulturnem vidiku globalizacije. Pri tem se opirajte na koncepta kulturne homogenizacije in glokalizacije, argumentirajte ju in ju prikažite s primeri.

Odgovori pri tej esejski nalogi so bili najboljše ocenjeni. Zunanji ocenjevalci ugotavljajo, da je bila večina, sicer maloštevilnih, odgovorov dobra. Včasih so sicer premalo pojasnili koncept kulturne homogenizacije, nekateri so napačno opredelili glokalizacijo ali se tega vidika niso dotaknili.

4. esejska naloga: Predstavite ekspanzijo šolanja v modernih družbah in analizirajte okoliščine, s katerimi je bila povezana.

Nalogo je izbralo razmeroma malo kandidatov (v primerjavi s 1., 2. in 5. esejsko nalogo). Odgovori so bili ocenjeni najnižje. Precej kandidatov je z ekspanzijo šolanja v modernih družbah razumelo uvajanje obveznega šolanja v evropskih državah v 18. in 19. stoletju. V nadaljevanju so tako analizirali okoliščine, ki so bile povezane s tem uvajanjem. Nekateri so odgovor zastavili kot prikaz razvoja šolanja od

začetkov do danes. Marsikdo, ki je sicer razumel, kaj je mišljeno z ekspanzijo šolanja, ni navedel oziroma opredelil, v čem se ta ekspanzija kaže in jo časovno/zgodovinsko umestil. Analiza okoliščin, s katerimi je bila povezana ekspanzija šolanja, je bila zelo splošna.

5. esejska naloga: Razpravljajte o spremenljivosti družbenih norm ter opredeljevanja odklonskosti in kriminalitete.

Nekateri kandidati so imeli težave z razumevanjem naloge (da se v bistvu nanaša na družbeno/kulturno določenost dojemanja in opredeljevanja odklonskosti in v okviru nje tudi kriminalitete). Tako je kar nekaj kandidatov pisalo o načinih ugotavljanja vrst in razširjenosti kriminalitete, drugi so večji del odgovora namenili predstavitvi različnih teorij odklonskosti. V več odgovorih so bile pomanjkljive opredelitve pojmov (družbene norme, odklonskost, kriminaliteta). Večkrat je bilo razvidno nepoznavanje razlike med odklonskostjo (kot širšim pojmom, ki vključuje tudi kriminaliteto) in kriminaliteto. Nekateri kandidati so v svoje odgovore vključili vse, kar so vedeli na tem področju (brez neposredne povezave z zahtevami naloge).

4.5 Mnenje zunanjih ocenjevalcev o nalogah in vprašanjih v izpitnih polah

Vprašalnike je izpolnilo 35 zunanjih ocenjevalcev, vendar niso vsi odgovorili na vsa vprašanja. Na vprašanje, ali so bile naloge ustrezno sestavljene, so vsi (100 %), ki so na odgovorili nanj, odgovorili pritrdilno, so pa posamezni ocenjevalci imeli nekaj pripomb na posamezna vprašanja oziroma naloge. Tako je eden od ocenjevalcev menil, da je bilo vprašanje 2.8 v izpitni poli 1 nerazumljivo, drugi je vprašanja 1.3 (značilnosti demokracije), 3.1 (značilnosti množičnega komuniciranja), 3.3 (primerjava javnega in komercialnega RTV-sistema) in 3.5 (medijska reprezentacija starosti in starostnikov) ocenil kot nenatančna. Oblikovno nepregledno naj bi bilo po mnenju enega ocenjevalca vprašanje 3.2 (funkcije množičnih medijev). Več ocenjevalcev (6) je kot pretežno ocenilo vprašanje 2.8 (na katero so kandidati, kot je bilo že omenjeno, odgovarjali najslabše), eden tudi vprašanji 2.3 (prepoznavanje sestavin religije) in 4.6 (razlikovanje poklic/profesija). Prelahka naj bi bila vprašanja 2.6 (veje/oblike krščanstva), 3.6 (povezava avtorjev z njihovimi koncepti) in 4.2 (opredelitev dela in prostega časa). Pripomba enega od ocenjevalcev pa je bila, da je bila celotna IP1 v glavnem prelahka. V izpitni poli 2 je bila v enem primeru kot nerazumljiva navedena 5. esejska naloga (ki nekoliko drugače zahteva razpravo o družbeno/kulturno določenem dojemanju in opredeljevanju odklonskosti in kriminalitete). Ta ista naloga naj bi bila po mnenju drugega ocenjevalca tudi nenatančna. Med nenatančne sta dva ocenjevalca uvrstila tudi 2. esejsko nalogo. 1. esejsko nalogo je en ocenjevalec ocenil kot pretežno, drugi pa kot prelahko. Pretežka naj bi bila po mnenju enega ocenjevalca tudi 3. esejska naloga.

Druge pripombe v zvezi z izpitnim gradivom na spomladanskem roku mature so bile še: smiselno bi bilo, da bi več esejskih nalog vsebovalo dodatna navodila (v IP2 so bila ta samo pri 1. nalogi), nekatere naloge v IP1 so bile vrednotene s prevelikim številom točk (npr. 3.2 – funkcije medijev), vrednotenje posameznih nalog v IP1 je bilo nedosledno – za podoben tip naloge različno število točk itd.

Sestavo (strokovno in vsebinsko ustreznost, tehnično izvedbo) izpitne pole 1 so ocenili s povprečno oceno 4,4 (na lestvici od 1 do 5), izpitno polo 2 so prav tako ocenili s povprečno oceno 4,4. Njihova ocena navodil za ocenjevanje izpitne pole 1 je bila 4,3 in ocena navodil za ocenjevanje izpitne pole 2 4,1.

Na vprašanje, katere kognitivne ravni kandidati slabše obvladajo (izbrali so lahko enega ali več ponujenih odgovorov), jih je največ odgovorilo, da analizo (82 %) in interpretacijo (79 %), kar je (precej) več kot prejšnja leta. Da slabše obvladajo razumevanje, jih je odgovorilo 25 %, znanje pa samo 4 %. Na vprašanje, katerim tipom vprašanj bi v bodoče dali prednost (tudi tu so lahko izbrali enega ali več ponujenih odgovorov), jih je največ – 78 % – odgovorilo, da je trenutno razmerje tipov vprašanj ustrezno; 30 % bi dalo prednost vprašanjem odprtega tipa s krajšimi odgovori (strukturirana vprašanja), 7 % vprašanjem zaprtega tipa in prav tako 7 % vprašanjem esejskega tipa.

5 Zunanje ocenjevanje in ugovori

5.1 Zunanje ocenjevanje

Kandidati so pisali maturitetni izpit iz sociologije 30. maja 2024. DPK SM za sociologijo (z dvema pridruženima zunanjima ocenjevalcema) je opravila moderacijo navodil za ocenjevanje in standardizacijo na Državnem izpitnem centru 5. junija 2024, dostop do izpitnega gradiva in s tem začetek priprav na moderacijo je bil omogočen 3. junija 2024.

Seminar za zunanje ocenjevalce (in s tem dodatna razlaga in (skupna) moderacija navodil za ocenjevanje) je bil izpeljan 6. junija 2024 na Državnem izpitnem centru. Po seminarju je bilo mogoče začeti z ocenjevanjem, ki je bilo zaključeno 19. 6. 2024.

Poleg glavne ocenjevalke je ocenjevanje vodilo še pet pomočnikov (trije člani komisije in dva zunanja ocenjevalca). E-ocenjevanje je potekalo brez posebnosti in zapletov. Z nekaterimi zunanjimi ocenjevalci, ki niso bili takoj potrjeni, so pomočniki opravili ustrezno e-komunikacijo. Pri beleženju doseženih točk so nekateri podobno kot prejšnje leto imeli nekaj težav oziroma je bilo nekaj napak: ker kandidati izbirajo med ponujenimi nalogami, je včasih prihajalo do tega, da so ocenjevalci vpisovali točke k neizbranim nalogam ali da so z oznako NR (namesto 0 točk) označili izbrano nalogo, ki jo je kandidat reševal, vendar je bil odgovor napačen ali ga ni bilo. Na to so bili vsakokrat opozorjeni in so svoje napačne vpise sproti popravljali. V nekaj primerih je prišlo do zapleta, ker so kandidati označili druge naloge, kot so jih dejansko reševali.

Kontrolno ocenjevanje je potekalo od 20. do 23. 6. 2024. Meje med ocenami so bile določene 26. 6. 2024, isti dan se je začelo tudi kontrolno ocenjevanje kandidatov točko ali dve na meji za pozitivno oceno in se zaključilo 27. 6. 2024.

5.2 Ugovori na oceno in način izračuna izpitne ocene

Omogočeni so bili e-vpogledi v izpitno dokumentacijo. Vseh izpitov je bilo 1.195. Vloženih je bilo 42 ugovorov na oceno in en ugovor na izračun ocene. V 21 primerih je bilo spremenjeno število točk, v dvanajstih primerih je bila spremenjena ocena (zvišana za eno oceno).

6 Povzetek

6.1 Ocena uspeha kandidatov

Kandidati so v okviru maturitetnega izpita reševali izpitno polo 1 in izpitno polo 2.

Izpitna pola 1 vsebuje štiri strukturirane naloge, ki lahko vključujejo različno število vprašanj. Pri prvi nalogi (*Odločanje v skupnosti*) je bilo devet vprašanj, pri drugi (*Religija in verovanjski sistemi*) prav tako devet, pri tretji (*Množični mediji in komunikacije*) šest vprašanj in pri četrti (*Delo in prosti čas*) devet. Kandidati izberejo in odgovarjajo na celoten sklop vprašanj pri dveh nalogah. Pri vsaki lahko dosežejo največ 20 točk, skupaj 40 točk. Izpitna pola 1 predstavlja 35 % ocene.

Povprečno število (absolutnih) točk, ki so ga kandidati, ki so maturo opravljali prvič (brez poklicnih maturantov in drugih) – bilo jih je 957 (lani: 1.006) –, dosegli pri tem delu izpita, je bilo 28,95 točke (lani: 27,28), kar je 25,33 (lani: 23,87) odstotne točke. Če upoštevamo vse kandidate (brez poklicnih maturantov) – bilo jih je 1.101 (lani: 1.122), je bilo povprečno število absolutnih točk 27,96 (lani: 26,42), kar je 24,47 odstotne točke (lani: 23,12). Pri IP1 so torej rezultati na spomladanskem roku mature 2024 boljši kot preteklo leto in leto pred tem.

Izpitna pola 2 vsebuje pet esejskih nalog. Kandidati izberejo in odgovarjajo na dve. Za posamezen odgovor dobijo največ 20 točk, skupaj 40. To predstavlja 45 % ocene.

Esejske naloge lahko vsebujejo dodatna navodila ali uvodni vir. Dodatna navodila so bila tokrat pri 1. esejski nalogi.

Povprečno število (absolutnih) točk, ki so ga kandidati iz referenčne skupine dosegli pri tem delu izpita, je 25,72 točke (lani: 25,16), kar je 28,93 odstotne točke (lani: 28,30). Če upoštevamo vse kandidate (brez kandidatov poklicne mature), je bilo povprečno število absolutnih točk 24,92 (lani: 24,46), kar je 28,04 odstotne točke (lani: 27,52). Rezultati pri IP2 letos niso bistveno boljši kot lani (kot to velja za rezultate pri IP1).

Seminarska naloga

Kandidati lahko dobijo pri seminarski nalogi največ 20 točk; to predstavlja 20 % ocene. Povprečno število doseženih točk (absolutno in relativno) pri tem delu izpita (notranji del) je bilo 18,29 (lani: 18,37). Indeks težavnosti (IT) je bil 0,91, korelacija med zunanjo in notranjo oceno pa 0,29 (lani: 0,33). To velja za referenčno skupino, če upoštevamo vse kandidate brez kandidatov poklicne mature, pa so dosežki naslednji: povprečno število točk je 18,00 (lani: 18,07), IT je 0,90 (enako kot lani) in korelacija 0,33 (lani: 0,44).

6.2 Ocena kakovosti izpitnih pol

V izpitni poli 1 je največ kandidatov izbralo 1. nalogo (*Odločanje v skupnosti*), sledijo 3. (*Množični mediji in komunikacije*), 4. (*Delo in prosti čas*) in 2. naloga (*Religija in verovanjski sistemi*). Glede na število doseženih (absolutnih in relativnih) točk (glej preglednico 4.3.1) so bili najboljši odgovori pri 1. nalogi (ki jo je izbralo največ kandidatov), nekoliko slabši pri 3. in 4. nalogi, najslabši pa pri 2. nalogi (*Religija in verovanjski sistemi*).

Indeks težavnosti izpitne pole 1 je 0,72, če upoštevamo kandidate, ki so maturo opravljali prvič (v nadaljevanju referenčna skupina), in 0,70, če upoštevamo vse kandidate brez kandidatov poklicne mature.

V izpitni poli 2 je največ kandidatov izbralo 1. esejsko nalogo (*Razpravljajte o pomenu primarne socializacije ob primerih nesocializiranih otrok.*), sledijo 2. (*Razpravljajte o družbeni gibljivosti (mobilnosti) v sodobnih družbah.*), 5. (*Razpravljajte o spremenljivosti družbenih norm ter opredeljevanja odklonskosti in kriminalitete.*) in 4. esejska naloga (*Predstavite ekspanzijo šolanja v modernih družbah in analizirajte okoliščine, s katerimi je bila povezana.*). Daleč najmanj kandidatov je izbralo 3. esejsko nalogo (*Razpravljajte o kulturnem vidiku globalizacije. Pri tem se opirajte na koncepta kulturne homogenizacije in glokalizacije, argumentirajte ju in ju prikažite s primeri.*).

Indeksi težavnosti (IT) posameznih nalog se gibljejo med 0,61 in 0,72. V povprečnih ocenah posameznih nalog je nekaj razlik. Kot vidimo iz preglednice zgoraj, so najboljše odgovarjali na 3. esejsko nalogo, ki pa jo je izbralo najmanj kandidatov, najslabše pa na 4. esejsko nalogo. Ne veliko bolje so bili ocenjeni odgovori na 1. esejsko nalogo, ki jo je izbralo največ kandidatov. Približno enako so bili ocenjeni odgovori na 2. in 5. nalogo.

Pri izpitni poli 2 sicer težko govorimo o popolnoma nepravilnih odgovorih. Kandidati so le v redkih primerih odgovarjali popolnoma nekaj drugega, kot je zahtevala naloga. Govorimo lahko o dobrih, celovitih in slabših, površnih in pomanjkljivih odgovorih. Slabi so tudi odgovori, kjer kandidati ostajajo na ravni »prostega spisa«, brez vključevanja sociološke terminologije, socioloških spoznanj/teorij, argumentov, v odgovore vnašajo stereotipe in predsodke itd.

Indeks težavnosti izpitne pole 2 je 0,64, če upoštevamo referenčno skupino, in 0,62, če upoštevamo vse kandidate brez kandidatov poklicne mature.

6.3 Druge ugotovitve

Zunanji ocenjevalci so odgovarjali na anketni vprašalnik o nalogah in vprašanjih v izpitnih polah.

Sestavo (strokovno in vsebinsko ustreznost, tehnično izvedbo) izpitne pole 1 so ocenili s povprečno oceno 4,4 (na lestvici od 1 do 5), izpitno polo 2 so prav tako ocenili s povprečno oceno 4,4. Njihova ocena navodil za ocenjevanje izpitne pole 1 je bila 4,3, ocena navodil za ocenjevanje izpitne pole 2 je bila 4,1.

Na vprašanje, katere kognitivne ravni kandidati slabše obvladajo (izbrali so lahko enega ali več ponujenih odgovorov), jih je največ odgovorilo, da analizo (82 %) in interpretacijo (79 %), kar je (precej) več kot prejšnja leta. Da slabše obvladajo razumevanje, jih je odgovorilo 25 %, znanje pa samo 4 %. Na vprašanje, katerim tipom vprašanj bi v bodoče dali prednost (tudi tu so lahko izbrali enega ali več ponujenih odgovorov), jih je največ – 78 % – odgovorilo, da je trenutno razmerje tipov vprašanj ustrezno, 30 % bi jih dalo prednost vprašanjem odprtega tipa s krajšimi odgovori (strukturirana vprašanja), 7 % vprašanjem zaprtega tipa in prav tako 7 % vprašanjem esejskega tipa.

Kot vsako leto so bili omogočeni e-vpogledi v izpitno dokumentacijo. Vseh izpitov je bilo 1.195. Vloženih je bilo 42 ugovorov na oceno in 1 ugovor na izračun ocene. V 21 primerih je bilo spremenjeno število točk, v 12 primerih je bila spremenjena tudi ocena (zvišana za eno oceno).